

1. Sociální změny adres na základě sčítacích operátů

Prameny:

Sčítací operáty ve fondech okresních soudů v okresních archivech či pozdější sčítání lidu za československé republiky. Vybrat nosné adresy, tj. ulice s movitými obyvateli, naopak kdysi „nobiles“ ulice, které se proměnily v průmyslové nepřilíš dobré adresy (jako např. v Brně Cejl), nebo obce či části, kde např. žilo německé či židovské obyvatelstvo, jak vypadaly po roce 1945.

Ukázka sčítacích operátů.

Literatura: Michaela Bočková, Sociální proměna dobrých adres ve Znojmě v letech 1880-1920. Brno 2015.

Metoda:

Analýza sociálního, hospodářského a národnostního složení sledovaného vzorku populace. Za vyhodnocující faktor je možno vzít buď lokalitu: např. bohatá lokalita, zda se v průběhu desetiletí měnilo obyvatelstvo, nebo ulice na předměstí obývaná chudými obyvateli, zda se měnil počet osob v domech, složení atd., zde stačí jeden či dva domy. Jinou možností je analyzovat např. rodinu, jakou udávali národnost za Rakouska a I. republiky. V tomto případě je vhodné vybrat např. průmyslové město, známou rodinu aj. V širším kontextu vyhodnotit, proč si města vedla seznamy domovských příslušníků.

Otázky:

Změnila se ve sledovaném období sociální struktura obyvatel? Došlo k „pauperizaci“ sociálního postavení?

Změnilo se národnostní složení?

Došlo k proměně čtvrti, ve které se nachází sledované adresy?

2. Rouhání a rušení náboženství v trestních spisech

Prameny:

Spisy krajských soudů, např. z MZA Krajský soud Brno C 12 I. II. a III. manipulace, nebo tiskové spisy, Krajský soud Uherské Hradiště C 48, Krajský soud Znojmo 59, Krajský soud Jihlava C 47.

Fojtík, Karel, Dům na předměstí (Etnografická studie o životě obyvatel činžovního domu v Brně). In: Brno v minulosti a dnes 5, 1963, s. 45 – 68.

Fojtík, Karel, *Tři typy dělnických obydlí v Brně*. In: Brno v minulosti a dnes 1, 1959, s. 23 – 40.

Horáček, Emil, *Bytová otázka*. Brno 1905.

Ukázka spisů z krajských soudů.

Otázky:

Z jaké sociální vrstvy pocházeli pachatelé přečinů?

Jaké verbální prostředky byly použity ke spáchání přečinu, jednalo se o vulgarismy, karikaturu, verbální přirovnání, elipsu (vynechání části věty, ale je jasný význam) či jiný způsob (neverbální), např. fyzické napadení atd.

Byl pachatel osvobozen?

Německé znění zákonů je přímo z Trestního zákona z roku 1852, české znění je z novelizace k 1. 1. 1927.

§. 122. Religionsstörung

Das Verbrechen der Religionsstörung begeht:

- a) wer durch Reden, Handlungen, in Druckwerken oder verbreiteten Schriften Gott lästert;
- b) wer eine im Staate bestehende Religionsübung stört, oder durch entehrende Mißhandlung an den zum Gottesdienste gewidmeten Geräthschaften, oder sonst durch Handlungen, Reden, Druckwerken oder verbreiteten Schriften öffentlich der Religion Verachtung bezeigt;
- c) wer einen Christen zum Abfalle vom Christenthume zu verleiten, oder
- d) wer Unglauben zu verbreiten, oder eine der christlichen Religion widerstrebende Irrlehre auszustreuen sucht.

§ 122 Rušení náboženství

Zločinu rušení náboženství se dopustí

- a) kdo řečmi, činy, v dílech tiskových nebo rozšiřovaných spisech se rouhá bohu;
- b) kdo ruší provozování náboženství existujícího ve státě, nebo kdo zneuctí bohoslužebné předměty či nástroje, nebo jinak činy, řečmi, v dílech tiskových nebo rozšiřovaných spisech prokazuje veřejně opovržení náboženství;
- c) kdo navádí křesťana k odklonu od náboženství
- d) kdo rozšiřuje bezvěrectví nebo usiluje o náboženství odporující křesťanské víře.

§. 123. Strafe.

Ist durch die Religionsstörung öffentliches Aergernis gegeben worden, oder eine Verführung erfolgt, oder gemeine Gefahr mit dem Unternehmen verbunden gewesen; so soll dieses Verbrechen mit schwerem Kerker von einem bis auf fünf Jahre, bei großer Bosheit oder Gefährlichkeit aber auch bis auf zehn Jahre bestraft werden.

§ 123 Trest

Bylo-li rušením náboženství dáno veřejné pohoršení, nebo byl-li kdo sveden, anebo bylo-li s tím spojeno obecné nebezpečí, potrestán buď zločin ten těžkým žalářem od jednoho až do pěti let; ale byla-li při tom veliká zlomyslnost nebo nebezpečnost, až do deseti let.

§. 124.

Trifft keiner der in dem vorhergehenden Paragraphe erwähnten Umstände ein, so ist die Religionsstörung mit Kerker von sechs Monaten bis auf ein Jahr zu bestrafen.

§ 124

Není-li tu žádné z okolností v předešlém paragrafu dotčených, potrestáno budiž rušení náboženství žalářem od šesti měsíců až do jednoho roku.

§. 303. d) Beleidigung einer gesetzlich anerkannten Kirche oder Religionsgesellschaft;

Wer öffentlich oder vor mehreren Leuten, oder in Druckwerken, verbreiteten bildlichen Darstellungen oder Schriften die Lehren, Gebräuche oder Einrichtungen einer im Staate gesetzlich anerkannten Kirche oder Religionsgesellschaft verspottet oder herabzuwürdigen sucht, oder einen Religionsdiener derselben bei Ausübung gottesdienstlicher Verrichtungen beleidiget, oder sich während ihrer öffentlichen Religionsübung auf eine zum Aergerniß für Andere geeignete Weise unanständig beträgt, macht sich, in so fern diese Handlungsweise nicht das Verbrechen der Religionsstörung bildet (§. 122), eines Vergehens schuldig, und soll mit strengem Arreste von einem bis zu sechs Monaten gestraft werden.

§ 303 e) Urážka církve nebo společnosti náboženské zákonně uznané

Kdo veřejně nebo před více lidmi, nebo v dílech tiskových, rozšiřovaných vyobrazením nebo spisech posmívá se učení, obyčejům nebo zřízením církve nějaké nebo společnosti náboženské, státem zákonně uznané, nebo je zlehčiti hledí, anebo kdo nějakého jejich služebníka náboženského při výkonu obřadů bohoslužebných urazí, nebo se v čas veřejného provozování náboženství tou měrou neslušně chová, že z toho jiným vzejíti může pohoršení, dopouští se přečinu, ač není-li čin ten zločinem rušení náboženství (§ 122), a potrestán býti má tuhým vězením od jednoho do šesti měsíců.

§. 302. c) Aufreizung zu Feindseligkeiten gegen Nationalitäten, Religionsgenossenschaften, Körperschaften u. dgl.; 1927 tento paragraf zrušen.

Wer Andere zu Feindseligkeiten wider die verschiedenen Nationalitäten (Volksstämme), Religions- oder andere Gesellschaften, einzelne Klassen oder Stände der bürgerlichen Gesellschaft oder wider gesetzlich anerkannte Körperschaften, oder überhaupt die Einwohner des Staates zu feindseligen Parteiungen gegen einander auffordert, aneifert oder zu verleiten sucht, ist, in so ferne sich diese Thätigkeit nicht als eine schwerer verpönte strafbare Handlung darstellt, eines Vergehens schuldig, und soll zu strengem Arreste von drei bis zu sechs Monaten verurtheilt werden.